

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 " —

Negyedévre 2 " —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A szervezet és az országos iroda. Irta: Kulinyi Zsigmond, Szegeden. — Zsidó-magyar művészek. Tárca-cikk. (XVI.) Szerkeszti: Feleki Sándor. — A zsidó hitközségek rendezésére. . . (Entrefilet.) — Nyílt levélre nyílt válasz. Irta: Szabolcsi Miksa. — Még egy szó az „Ullmannok“-hoz. Ullmann Frigyes, váczi főrabbitól. — Mezei Mór és Légrády Károly. Sz. tól. — „A házaló és fia.“ Eredeti beszély. Irta: Viola Miksa. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Galánthai levél. Dr. Neumann Mór, galánthai ügyvéd-től. — Irodalom. Diamant Gyulától. — Hirdetések.

A szervezet és az országos iroda.

Az országos iroda ismét kiadta egyikét azon *pásztorleveleknek*, melyekben időnként a felekezet ügyei körül kifejtett működéséről szokott beszámolni.

Hogy kinek számol be? Ez az első kérdés, mely fölött önkénytelenül gondolkodóba esik az ember és mely fölött gondolkodóba kellene esnie végre magának az országos irodának is.

Az iroda megküldi az ő körleveleit az özszes hitközségeknek (legalább föltesszük, hogy megküldi az orthodox községeknek is) és ezzel kétségtelen tanúságát adja annak, hogy a kongresszus által alkotott díb-dáb szervezetből már nem tekint létezőnek egyebet magánál az országos irodánál, amely ma, minden közvetítés nélkül, egyenesen a magyar zsidó felekezet elemi testületeivel érintkezik.

Egész készséggel szolgáltatunk igazságot az irodának, hogy ami működést ebben a visszas helyzetben ki lehet fejteni, azt megteszi. De viszont azt kérdezzük az irodától, vajjon mit csinálna, ha valóságosan *tőle* várná vitás ügyeinek és a szervezetlenség által fölszínre vetett össze-vissza dolgainak elintézését *ötszáz* anyakönyvi kerület és három-négyszer annyi fiókközség?

Most kiadott körlevelében az iroda, bizonyosan mint *tekintélyes* adatra, hivatkozik arra, hogy a múlt évben 230 hitközség**ből** és 50 fiókhitközség**ből** fordultak hozzá *tanácsért* és hogy tanácsainak nyomán »a fönnforgott vitákat minden *hatósági közbenjövétel nélkül* sikerült kiegyenlitenie.«

Nem jut-e tudatára az országos iroda csak ebből az egy adatból is annak, hogy az ő fönnállása és működése a *véletlenségnek* esélyeitől függ. Attól, hogy fordulnak-e hozzá a hitközségek egyáltalában. Attól, hogy *hány* hitközség fordul hozzá. És attól, hogy a körlevélben is érintett »*hatósági közbenjövétel*« esetleg nem jobban tesz-e valamely hitközségnek, mint az iroda forumához való folyamodás, mely *nem kötelező* senkire, minthogy jellemző distinctióval maga az iroda is csak az ő *tanácsairól* és *nem az ő intézkedéseiről* számol be pásztorlevelében.

Aztán azokra a kultuszminiszteri és közgazdasági miniszteri rendeletekre is mint sikerekre hivatkozik az iroda, melyeket ő eszközölt ki, sőt talán ő is fogalmazott.

Itt is igazságot szolgáltatunk az irodának. Van azokban az anyakönyvi, kóserhus és pászka-rendeletekben sok üdvös, helyes és czélszerű intézkedés, de van sok *kaphodás* is, különösen ami az anyakönyvi ügyet illeti és ami illeti a kultuszadó kirovásának ügyét, melyre nézve a mostani körlevél nem is intéz'edéseket, hanem csak *tanácsokat* tartalmaz.

Igazán el sem tudjuk képzelni, hogy bontakozik majd ki valaha a magyar zsidó felekezet azon *ötletszerű rendeleteknek tömkelegéből*, melyek egymást követik.

Nem tudjuk elképzelni, hova jutunk felekezeti dolgainkkal, ha azoknak elintézésére folyvást és örökké azon közgazdasági hatóságok közbelépését kell igénybe vennünk, melyek a zsidó ügyek iránt a legcsekélyebb érzékkel sem bírnak és minden zsidó felekezeti igazgatási és jogvédelmi kérdést *exotikusnak* tekintenek.

Végre is meg kell értenie és meg kell szívelnie az országos irodának, hogy változó szerencsével tett kísérletei *sohasem vezetnek* a magyar zsidó felekezet egységes szervezetének megoldásához, akkor sem, vagy éppen azért nem, ha még oly »élénk összeköttetésben áll is a magas miniszteriumokkal és hatóságokkal, melyek hozzá fordulnak véleményekért és fölvilágosításokért.«

Jó, ha a miniszteriumok az irodához fordulnak véleményért, ám mondja ki véleményét kereken, egészen, tartózkodás nélkül és kategorikusan.

Mondja meg, hogy a toldozások-foldozások ideje rég lejárt és hogy a zsidó felekezet ügyeit valahára *alaposan* kell rendezni, úgy, amint ez a felekezet méltóságának megfelel. Ugy, hogy a zsidó felekezet ne legyen kénytelen tünni azt a szégyent, mikép ügyeiben minden nap másik hatóság vigye a döntő szót és az országos iroda sem legyen egyéb, mint *közvetítő* iroda, amint amannál *sokkal találóbban* elnevezte magát az orthodoxok foruma.

Az orthodox közvetítő iroda ma teljesen lejárt magát. Megmondjuk, miért. Azért mert ott az intézmény tarthatatlansága mellé a teljes bankerott bekövetkezését nagyban siettetve az *egyének* tapintatlansága és megbizhatatlansága.

Fordítva áll a dolog az országos irodánál. Az intézmény ott is ingatag, gyarló és életképtelen és ideig-óráig csupán a vezető *egyének* ta-

pintatossága és jobb eredményhez méltó ügybuzgósága tarthatja fenn. De csak ideig-óráig. Ezt ne téveszszék szem elől a vezetők és ne bízakodjanak személyes előnyeikbe, ne higgyék, hogy *mesterségesen* konserválni lehet olyan testet, melyet a fölözslás csirái erjesztenek.

És ha valamikor, úgy most van ideje, hogy az országos iroda vezetői saját személyes előnyeiket, befolyásukat és ügybuzgóságukat a *szervezet* keresztülvitelére értékesíthessék. Most, mikor az orthodox *közvetítés* minden vonalon dekadenciában van.

Mihelyt az orthodox közvetítőt *új erővel* cserélik ki, a befolyás és a miniszteriumokkal való »élénk összeköttetés« ismét *meg fog oszolni* és a legjobb akaratu vallásügyi kormány is megint *két véglet* között fog ingadozni a szervezet *irányelveire* nézve, ami *legjobb esetben* a szervezet elejtésére, *rosszabb esetben* egy *áldatlan szervezet* életbeléptetésére fog vezetni.

Az országos iroda tehát nem áll *mai* fontos feladatának magaslatán, ha még mindig azt jelenti, hogy a »végczél felé *láthatólag* közelebb nem jutott és a zsidó felekezet egységes szervezését közel kilátásba nem helyezheti.«

Ha tovább is azon az uton jár az iroda, melyen utóbb elindult, akkor a végczéltől *láthatólag* meghátrál. És majd azt kell mondanunk, talán jobb volt, mikor az iroda semmit sem tett és mikor egy-egy *égető* bajnak elhárításával

Zsidó magyar művészek.

Szerkeszti: Feleki Sándor.

XVI.

SONNENTHAL ADOLF.

Tapasztalati tény, hogy a színművészek, bármily zseniálisak legyenek is, hamar lejárják magukat. Husz év Thália szolgálatában már rendkívüli hosszú idő, a mennyivel nagyon kevés művész birkózik meg. És e gyors »lejárásnak« sokféle oka van. Mindenekelőtt a folytonos lelki és testi izgalom, melynek az igazi művész, ki játékát átérzi és átérti, ki van téve. De meg azután egy nagyon fontos tényező az is, hogy idővel a művész kiöregszik szerepéből, s ezt a kiöregedést nem lehet pótolni semmiféle művészi játékkal. A művész, ki a szalon-szerelmest adja, adhatja ezt egy bizonyos korig, de végre is eljő az az idő, midőn már kora miatt nem alkalmas a szalon-szerelmes szerepekre. Ilyenkor a leghelyesebb út, a melyet a színész követhet az, hogy visszavonul a színpadról, hogy ne legyen alkalma a közönségnek az ő fokozatos hanyatlásán panaszkodnia, épügy mint örvendett egykor fokozatos emelkedésének.

Annál nagyobb bámulattal és csodálattal tekin-

tünk a világ egyik legelső színművés�ének, *Sonnen-thal* Adolfnak, a bécsi Burgszínház elsőrendű tagjának pályafutására. Több mint harmincz éve, hogy Európa egyik legelső színházának deszkáin elbűvöli mesteri játékával a közönséget és majdnem negyven éve annak, hogy a színészi pályára lépett. És mindamellert *Sonnen-thal* művészete a mai napig fokrólfokra emelkedik, tökéletesbedik, — ha ugyan az ő művészi játékánál tökéletesebb lehet még. Huszonöt éven át ragadta el Európa közönségét a szalon-szerelmes szerepében, az ő gyönyörű alakjával, olvadózó, csengő hangjával, kellemes megjelenésével. S mikor aztán megérezte, hogy kora már nem alkalmas a szalon-szerelmes alakokra, oly lépésre határozta el magát, melyre csak egy *Sonnen-thal* Adolf képes. Nem vonult vissza a színpadtól, hanem otthagya az eddigi zsáner-szerepeket s fellépett mint — apaszínész, minden felléptével ugyanazon művészi, remek játékot fejtve ki, melylyel méltó csodálatra és elragadtatásra indította a nézőket. Ugy mint szalon-szerelmes, valamint az apaszerepekben, szóval minden alakításában melegség, sugárzó nyájasság, szeretetreméltóság tükröződik vissza. Ehhez járul még gyönyörű alakja, hangjának zengzetessége, melyek mind

koczkára nem tette a magyar zsidók egyértelmű törekvésének impozáns és minden természeti törvény szerint végre is célzott erő intensitását, azon törekvésnek, hogy *bajainak összeségét* egy a magyar zsidóságnak minden ügyét felölelő *egységes szervezet* által orvosolja, mely szervezetnek megadását, ha komolyan követeljük, liberális kormány vissza nem utasíthatja.

Szeged.

Kulinyi Zsigmond.

A zsidó hitközségek rendezésére

mult évi június havában a kultuszminiszter által kiadott híres rendelet ellen az orthodox közvetítő bizottság tudvalevőleg kérvényt nyújtott be a vallás és közoktatásügyi miniszterhez. Reich Ignác, a bizottság elnöke mindent elkövetett, hogy a kongressusi anyahitközségek és az orthodox fiókhitközségek közt kiegyezés létre ne jöjjön, mert — mint mondá — a júniusi rendeletet a miniszter vissza fogja vonni. A miniszter azonban a kérvényt visszautasította, miről Reich Ignácot értesítette, felszólítván őt, tudassa ezt az illető hitközségekkel. Reich azonban ezt nem tette, és a községek csak sokkal később, a lapokban megjelent közleményekből értesültek a miniszter elhatározásáról. Reich erre gyűlést hívott egybe. Előadta, hogy az orthodox hitköz-

ségek (az ő unszolására) tömegesen kérvényeznek a miniszternél, ki biztosan engedni fog; a községeket ezért a miniszteri visszautasításról nem értesítette, sőt folyton ellentállásra bátorítja és óva inti őket, hogy a rendelet álláspontjára ne helyezkedjenek. Ez 4 hónap előtt történt. Egy hónappal később — mint utólagosan értesülünk — Csáky gróf a **községek kérvényeit is visszautasította** és Reich Ignácnak meghagyta, hogy a kérvényező községeket erről értesítse. Ennek majdnem 3 hónapja mult, de az illető községek **mind e mai napig nem tudják**, hogy dőlt el kérvényeik sorsa, és Reich Ignác az orthodox fiókhitközségeket még most is arra izgatja, hogy a rendelet előirta álláspontot el ne fogadják.

Nyílt levélre nyílt válasz.

Dr. Elsas Bernát urnak, az országos rabbi-képző intézet növendékének.

Bepanaszolt hát, tisztelt rabbijelölt ur, tanítóinak, hogy hozzánk intézett nyílt levele közzétételét, mit — mint mondja — loyaltásunktól elvárt, megtagadtuk, s áldja a sorsot, hogy «van még egy felekezeti organum; legalább szóhoz juthat az önvédelem és igazság ügye is.»

együttvéve tették azt, hogy a művészt nem csak csodálják, hanem — szeretik is. De bármily zseniáltság rejlik is a művészen, bármily alkalmas hangja, alakja, megjelenése a színpadra, nem lenne ő most Európa egyik legelső, vagy talán első színművésze, ha nem járult volna mindeme tulajdonokhoz vasszorgalma, lankadatlan kitartása. Oly gonddal, lelkiismeretességgel tanulmányozta és tanulmányozza szerepeit, a minővel kevés művész. Sajnos, hogy sok kiváló művésznél tapasztaljuk azt, hogy szerepeik betanulására nem nagy gondot fordítanak, a mi pedig a játéknak roppant hátrányára van. Sonnenthal bármely szerepében is halljuk, mindegyiken észrevehető, hogy nem csak érti, de jól is tudja szerepét. Hogy mily szorgalmas, fáradhatlan a művész, annak illusztrálására ide igtatjuk egy bécsi kritikus megjegyzését: „Ha Sonnenthal szabó maradt volna, akkor is messzire vitte volna.“

Sonnenthal élete a művészek sorsától egy tekintetben eltér. Az ő pályáját nem követte a nyomor és szenvedés, mely a művészek rendes kísérője szokott lenni. De egyben hasonlít a többi művészekéhez, hogy fokról-fokra, lassanként, küzdelmek árán vivhatta csak ki azt, míg a „német színészet legtün-

döklőbb csillaga“ lett, a mint *Silberstein* Adolf dr. jeles kritikusunk elnevezte. Csak akkor fejthette ki teljes művészetét, mikor a Burgszínház jelesei *Fichtner*, *Löwe*, *Anschütz*, *Davison*, *Dörnig* és *Dessoir* elhunytak, kik ha nem is voltak ellenségei, sőt nagyrészt igazi barátság fűzte őt hozzájuk, de utját állották fejlődésének, emelkedésének az által, hogy ugyanazon szerep körben működtek, a melyben ő. »A legnagyobb német színész« jelzőt a müncheni „minta-előadásokra“ nyerte el. Ekkor hirneve tetőpontját érte, de tehetsége, művészete egyre fokozatosan emelkedett.

Budapesten, az 1834-ik év december 21-én jött a művész napvilágra. Apja Herman köztisztviselő volt, vagyonos nagykereskedő volt és rendkívül jámbor zsidó, ki a szabadságharc mozgalmas éveiben vagyonának jó részét elveszíté. Legidősebb fia, ki a szabadságharcban is részt vett, Amerikába költözött, s később szép vagyont szerevezve tért vissza. A fiatal Adolfot atyja különböző üzletekbe adta, de a kereskedéssel nem sokat törődött, hanem elmélyedt a régi szindarabok olvasásába. Végre egy előkelő fővárosi szabónak, *Prager*-nek üzletébe lépett s itt töltött mint inas két évet. De mialatt czérnával fűzte egyik posztó-

Nem meséli el, tisztelt rabbijelölt ur, a M. Zs. Szemle nagyrabecsült szerkesztőinek, hogy, bármennyire nem szeretttük a dolgot, nyilatkozatát szóról-szóra közzé tettük, s nem közli velük azt sem, hogy *kérésére* — mert becsületében hitte magát megsértve — nyilatkozatot tettünk közzé lapunkban — bár azt fölöslegesnek tartottuk — melyben becsületességét sértetlennek ismertük el; és ama nyilatkozatot *újabb kéérésére* azzal toldottuk meg, hogy Ön minden rossz szándék nélkül olvasta fel a lapunk által kifogásolt helyeket.

Mi uram azt hiszszük, hogy a loyaltásnak, a szerkesztői kötelességnek a megtámadottal szemben ezzel tökéletesen eleget tettünk. Ön az általunk kifogásolt dolgokat nem tagadta, nem tagadhatta, de véleménye szerint a kifogások helytelenek, és ezt lapunkban el is mondta kénye-kedve szerint; hogy mi tartoznánk még ezenkívül hosszadalmas cikkeinek is helyt adni lapunkban, azt már csakugyan nem hitheti el velünk.

De Ön nem meséli el tanítóinak azt sem, hogy miért vonakodtunk cikkének helyt adni, pedig megmondtuk Önnek azt is. Megmondtuk Önnek, hogy mi arra a cikkekre oly megjegyzéseket volnánk kénytelenek tenni, melyek az Ön «fejtegetéseit» pozdorjává törnék, s még rosszabbul állna ügye, mint első nyilatkozata után, hol Ön egy újabb nyilatkozatnak látta szükségét. Mondottuk Önnek, hogy *saját érdekében* nem vesszük fel cikkét, mert az azt a véleményt, mit eddig komolysága, rabbijelölti tudománya iránt esetleg tápláltak, tökéletesen megsemmisítené.

darabot a másikkhoz, gondolatai folyton ott kalandoztak a szinpadon. Egész lelkületét az a forró vágó tölté el, hogy színész lehessen. A mit borraivalóképp kapott a „kundsattoktól“, mikor a ruhákat hazavitte, azt szépen összegyűjtötte s felhasználta arra, hogy azon a színházba mehessen. *Barnay* Lajos, a Berliner Theater világhírű birtokosa, ki akkor tétlenül csavargott utczáról-utczára, volt az ő hü kísérő társa a színházba. Ő vele együtt szívta magába a színészet ellenállhatlan varázsát, vele együtt leste a színészek ajakáról elhangzó szavakat, elfojtott lélekzettel, felizgatva, dobogó szívvel.

Még szabóinas korában alkalma nyílt művészi tehetségét bebizonyítani. Az öreg *Sonnenthal* nagyon vig kedélyű ember volt, ki szerette a társaságot, s szellemes ötleteivel folytonos derűtséget keltett. Ez a szellemesség még nagyobb mértékben volt tulajdona az öreg *Sonnenthal* egyik testvérének. Egy Purim ünnepély alkalmával nagy társaság gyűlt egybe *Sonnenthal* Adolf nagybátyánál, *Weiss* M. H. köztiszteletben álló előkelő fővárosi nagykereskedőnél. Ez alkalommal az elébb említett nagybátyának ez alkalomra irt „*Die Kobersdorfer*“ című humoros darabját adták, melyben a főszerepet a fiatal *Sonnen-*

Ön azt kérdezte erre, nincs-e kifogásunk, ha a cikket a Magyar Zsidó Szemlében közzéteszi? mire azzal válaszoltunk, hogy nem *lehet* kifogásunk, mert *nincs beleszólásunk*. Ön szabad és nagykoru ember és nekünk nincsen jogunk Önt bármily tettében gátolni. Azt azonban nem kérdezte tőlünk, nincs-e kifogásunk az ellen, ha bennünket annak rendje és módja szerint amugy istenigazában összeszid.

De nézzük meg már most nyílt levelét.

Ön azzal kezdi, hogy elhiszi, miszerint mi a lapunk 11. számának vezércikkében közzétett „Zsidó erkölcsstan alaptételei“-t magunkévá tesszük; azok 4. pontja pedig azt parancsolja, hogy szentnek tart-suk felebarátunk becsületét. Hát Ön becsületében látja magát megtámadva, mert elmondtuk, hogy nyilvános felolvasásban miket mondott Ön? Hisz így leginkább saját maga tör pálczát maga fölött. Ránk olvassa aztán az 5. pontot: „Tiszteld másoknak val-lásos meggyőződését“. Pedig látja, tisztelt doctor ur, mi az Ön meggyőződését igazán nagyrabecsüljük, és csak azért haragudtunk rá, mert zsidó papjelöltet vá-lasztott magának birtokosául.

Tetszik ugyanis tudni, hogy a zsidó pap, vagy a leendő zsidó pap vallásos meggyőződése egy kissé mégis más szempont alá esik, mint minden más emberé. Hallotta már Ön, hogy valamely zsidó jog-vagy orvostan-hallgatónak valami baja történt volna, — hacsak gyomrát meg nem rontotta — mert *Szikszainál* vacsorált? Mig ellenben ama tisztelt kollegájának, ki a múlt évben egy izletes magyar falatra fordult be a nevezett vendéglőbe, bizony, bizony nagy oka volt

thal játszott. Gyönyörű megjelenése, — mert ritka szép ember volt, — pompás játéka egészen elragadta a társaságot. Sokan már akkor megjósolták, hogy nagy mű-vész lesz belőle. De atyja erről hallani sem akart. Mint monda, ő fiából tisztességes embert akar nevelni, nem pedig színészt.

Két évet töltött Prager szabó üzletében, s azután Bécsnek vette útját, mert régi vágya volt a bécsi színművészeket megismerni, különösen pedig a Burgszínházat. Bécsben megérkezve nem szabóüzletbe ment, hogy alkalmazást nyerjen, hanem a Burgszínház nagynevű művészéhez, *Davison*hoz. Ennek elszavalt néhány szerepet, s *Davison* azonnal felismerte a fiuban rejlő kiváló tehetséget. Persze lebeszélte arról a szándékáról, hogy szabómesterségre lépjen s biztosította őt a színi-pályán való támogatásáról. A színészetért rajongó ifjunak sem kellett több. Azonnal el-ejtette a szabómesterséget, melyre különben is csak ugy kényszerítették, s értesítette atyját, hogy *Davison* biztatására a színi pályára lép. Az öreg *Sonnenthal* kétségbe volt esve fia gonosz szándéka fölött s rögtön felküldte sógorát *Weisz* M. A.-t, hogy a fiut a „rossz utról“ letérítse. *Weisz* összeszedte minden rábeszélő képességét, de a fiu felelet helyett elvitte magával

késérünek találni a vacsorát, mely oly kitünően izlett neki.

Mit hisz, mit nem hisz a magánember, semmi közünk hozzá; lehet végtére a legbecsületesebb ember akkor is, ha a biblia autenticitását nem vallja; de ha a zsidó pap előtt nem szent a szentírás, ha az ő szemében nem egyéb az egy „meztelen antik szobornál“, akkor vagy a hitetlenségnek lesz a hirdetője, és ebben az esetben állásával rutul visszaél, vagy egész pályája szüntelen hazugság lesz.

Nem foglalkozunk a cikk ama részével, melyben a rabbijelölt ur szerelmetesen czirógatja meg felolvasását, elmondva, milyen gyönyörű volt az, milyen méltósággteljesen tartotta, és mint lelkesedett rajta a nagyérdemű és „szépízlésű“ közönség. Tisztelni tartozunk végtére mások meggyőződését. Arra sem térünk vissza ismét, hogy miképen egyeztethette össze a „szépízléssel“ ama tényét, hogy asszonyok és fiatal leányok előtt a szerelmes pásztornak — a felolvasó állítása szerint — szenvedélye izzó fokán tett és a szügies Sulamit melle, hasa és köldökére vonatkozó szerelmi vallomását felolvasta. A doctor ur ismétli cikkében e verseket, bizonyítva, hogy hiven fordított és hogy ilyet *mindössze hármat* olvasott fel, a miért csakugyan nem érdemes szemrehányást tenni neki. Nem foglalkozunk ezzel a részszel, már csak azért sem, mert hisz a rabbijelölt ur elütötte a dolgot a „meztelen antik szobor“-ral, melyet szerinte megnézhet asszony is, leány is. (De csak úgy, ha antik, modernt a világerért sem!) De még arra nézve sincsen véleményünk, hogy a „Neuzeit“

miért nyomatta ki a felolvasást. A bécsi nagynéne dolgaiba beleszólani végtére nincsen jogunk. Mi itt csak dr. Elsas Bernát urnak, ha úgy tetszik: *tudományos* (?) bizonyításával fogunk egy kissé foglalkozni.

Hogy nem Salamon király írta Sir-Hasirim-et, azt a rabbijelölt ur egy oldalon át igen szellemesen magából az — „Egyenlőség“-ből bizonyítja. Az „Egyenlőség“ szerkesztője „Mardochai Hajehudi“ aláírással szokta kébe-hóba cikkeit ellátni, holott azokat — és ezt Elsas ur határozottan állítja — nem Mardochai, Hámán legyőzője, Achasvérós király első minisztere írta. Így találkozott régente is egy szerkesztő, ki szerzeményei fölé oda biggyesztette Salamon király nevét. Ezt a komoly arczczal elmondott rosz élczet minden más embernek szivesen megbocsátanók, a zsidó papnak azonban azt mondjuk rá, hogy arczul ütötte a tradíciót, mely az „Énekek-Éneké“-t igenis Salamon királynak tulajdonítja; hogy ezzel határozottan a biblia-kritika, azaz a biblia autenticitása lerombolásának álláspontjára helyezkedett, mely álláspontból kikerülnek igenis a hit megostromlói, de nem annak őrei.

A rabbijelölt ezek után bizonyítani kezdi — a tradícióból, melyet csak az imént rugdalt meg, hogy Sir-Hasirim-et másnak, mint kizárólagosan és csakis a szerelem énekének venni nem lehet. Bizonyítja ezt a *talmudból*. Öszintén sajnáljuk Önt, kedves doctor ur, hogy ilyen veszedelmes térre lépett, veszedelmes mindazokra, kik nem járatosak rajta.

Ön, dr. Elsas Bernát ur, azokat a helyeket, miket

Davisonhoz, ki Weisznak elmagyarázta, mily megbocsáthatlan bűn volna a zseniális ifjút a művészi pályáról letéríteni. Most már Weisz is belátta ezt s a maga pénzből segélyezte őt művészi tanulmányaiban. Az apa már türelmetlenül várta a pályaháznál, hogy milyen hirt hoz sógora Bécsből. Mikor meghallotta, hogy ez nemcsak hogy le nem beszélte, de még helyeselte, hogy fia a művészi pályára lépjen, oly haragra lobbant, hogy egy évig szót sem váltott Weiszszal. Weisz ezóta is folytonosan segítette pénzzel és jó tanácssal a fiatal művészt. De nemcsak unokaöccse, hanem mások iránt is roppant jó szívé és bőkezű volt Weisz, kinek tiszta jellemét becsülte a fővárosban mindenki. Ő volt egyik megalapítója és évek során át elnöke a virágzó zsidó kézműves-egyletnek. Épen ezen jószívűsége s részben szerencsétlen spekulációk következtében elveszté tetemes vagyonát és csődbe jutott. A derék, egyenes lelkű férfit ez annyira bántotta, hogy nem sokára bánatában meghalt. Halála után néhány évre fia, Weisz J. Manó, tekintélyes fővárosi ékszerész, megütötte a főnyereményt s nemcsak atyja összes adósságait fizette ki, hanem még az azóta felszaporodott kamatokat is, a mi körülbelül százezer forintra rugott. Talán páratlan eset a mai világban.

De térjünk vissza a fiatal Sonenthalhoz. Bécsben meglehetősen jól folyt a sora. Művészi tanulmányain rajongó szeretettel csüngött s ez volt számára a legfőbb boldogság. Atyja ugyan nem segélyezte, mert haragudott fiára, hogy akarata ellenére a színészi pályára lépett, de támogatták Davison és Weisz.

Ezen kívül egy magyar származásu elnémetesedett bécsi színésznő gyermekeit oktatta magyarra, miáltal nemcsak pénzbeli segélyben részesült, de a színésznő, ki egyuttal tanárnő is volt, megismertette őt a színészet elméletével.

1851-ben a fiatal művészt Temesvárott találjuk, az ottani szintársulatnál szerződötve. Don Carlosban lépett fel itt először s a művészethez a szabómesterseget is felhasználta, a mennyiben saját maga varrta a szerepéhez való ruhát. A temesvári közönséget csakhamar megnyerte játékával, s mikor a társulat félév múlva N.-Szebenben ütötte fel sátorát, Sonenthal is velük tartott. Itteni szerepléséről nemcsak a közönség, hanem a hírlapok is a legnagyobb elismeréssel szólottak s most már neve kezdett ismeretessé lenni az egész országban. Nagy-Szebenből Gráczbá, majd a poroszországi Königsbergbe ment, s az ottani színpadokon fényes sikert aratott. Már 1856-ban a

bizonyításul felhoz, *nem látta*; mert ha látta volna, feltételezzük — hiszen 8 év óta van a szeminárium-ban — hogy megértette volna, és ha megértette volna, aligha tette volna magát nevetségessé azzal, hogy állítása bizonyításául felhozza.

Mit citál Ön bizonyításul? Két héber szót, melyeket valahol hallhatott, és melyekről azt hiszi, hogy azok *szentenciát* képeznek, de a melyekről nem tudja, milyen összefüggésben lettek elmondva. P'szóchim traktatus 21. lapja II. oldalán Rabbi Jehuda és Rabbi Meir a fölött vitatkoznak, hogy a Moses 5. könyve 14 fejezetének 21. verse, mely elrendeli, hogy a zsidóknak tilos enniyalókat „kapuidban lévő idegennek ajándékozni, avagy add el a külföldinek“ miképen értelmezendő? Lehet-e ugyanis az idegennek is eladni és a külföldinek is ajándékozni? Rabbi Jehuda azt mondja: Én betűszerint veszem a verset. (D'vorim kik'szovon). Rabbi Meir azonban azt állítja (és ez a megállapodás is) egészen mindegy, akár a nálunk tartózkodó idegennek, akár a külföldinek ajándékozzuk, vagy eladjuk. — Ön, dr. Elsas ur, kiragadja már most ezt a két szót: „D'vorim kik'szovon“ (betű szerint veszem a verset) összefüggéséből, és mellünknek szegzi, mintha az egy általánosan elfogadott szentencia volna, a miből Ön aztán azt a bölcseséget meríti, hogy Sir-Hasirimet csak betűszerint kell magyarázni. (?) —

A „D'vorim kik'szovon“ mellett mit kezdene Ön, tisztelt rabbijelölt ur, az „Ájin tachasz ájin . . .“ (szemet szemért) „Al jécze is mimkómó . . .“ (szombaton senki se menjen el helyéről) „Ló sz'vasél g'di

bécsi Burgszínházban vendégszerepel, mint *Mortimer Schiller* „Stuart Mária“-jában. A közönséget elragadta játékával, de a kritika nagy része hevesen megtámadta. *Schlesinger* Zsigmond, elismert kritikus, egy előkelő bécsi lapban így nyilatkozott felléptéről: «Egy königsbergi fiatal ember merényletet követett el Mortimer ellen.» Ez a *Schlesinger* később legjobb barátja lett *Sonnenthal*nak, kinek műveit is ajánlotta.

Mint a Burgszínház tagja, óriási léptekkel haladt előre művészetben és hírnévben, különösen mikor vetélytársai elhaltak. Jelesebb alkotásait Európa majdnem minden nevesebb színpadán bemutatta. Szülővárosát Budapestet évenként három nappal a karácsonyi ünnepek előtt látogatja meg s játszik jótékony-czélokra, s így a főváros közönsége is gyönyörködhetik játékában. Legkiválóbb szerepeit *Wallenstein*, *Hamlet*, *Fiesco*, *Faust*, *Tell*, *Othello*, *II. Richard*, *Keen*, *Babérfa és koldusbot*, *Fromont és Risler*, *Ármány és Szerelm* és *Klavigo* szindarabokban látjuk. Mint *Klavigót*, mely egyik legremekebb szerepe, a Burgszínház lefestette, s e festmény a királyi páholyhoz vezető csarnokot díszíti, hol csak a legkiválóbb művészek arcképei láthatók. A Burgszínház elhunyt igazgatója *Laube* Henrik, rendkívül kedvelte *Sonnenthal*t. Mikor

bachalév imó“ és számtalan más bibliai verssel? Betűszerint veszi-e ezeket is?

Ugyanigy vagyunk, kedves rabbijelölt ur, második talmudikus bizonyításával is. Ön ránk olvassa az „Én mikró jóczé mij'dé p'sutó“ — a verset szószerint kell magyarázni — elvét. Már a fentebbiekben rámutattunk bibliai versekre, miket még Ön sem magyaráz szószerint. De voltak Rabbik, kik a szószerinti értelemről már nem is vettek tudomást, hanem a verset mindjárt átvitt értelemben fordították. Ez nem helyes. Első sorban a verset szószerint kell fordítani és magyarázni. Ezt mondja ez a szentencia, de a viláért sem azt, hogy a bibliai versben más mint a szószerinti értelem nem rejlik. Hogy ez úgy van és nem másképen, bizonyítja maga a hely, a hol ez a szentencia a talmudban előfordul és melyet ön szintén nem ismer.

Sabosz traktatus 63. lap I. oldalán ugyanis Ráv Kahana T'hilim (zsoltárok) 45. fejezetének 4. versét: „Chagór charb'chó al jóréch gibór . . .“ (övezd körül karddal csipődet, vitéz) mindjárt úgy értelmezte: Tudós, fegyverkezéssel fel tudománnyal. Mire azt a figyelmeztetést nyerte, hogy: „Én mikró jóczé mij'dé p'sutó“ első a szószerinti értelmezés.

Ime Rasi is Sir-Hasirimra irt kommentárja bevezetésében „Én mikró jóczé mij'dé p'sutó“ elvéből indul ki. Két sorral alább azonban már kifejti, mint kell Sir-Hasirimet felfogni és mennyire nem szabad azt pusztán szerelmi ömlengéseknek tartani. Hogy a verseket azért szószerint kell fordítani és azokat szószerint meg is érteni, ez természetesen Rasinak is az elve.

a hetvenes évek elején Karlsbadban bemutatták neki *Sonnenthal* atyját, így szólott ehhez: «Én az ön fiát azért is becsülöm oly nagyon, mert kikötötte magának, hogy hosszú napkor a színpadon fel nem lép,» Rohamosan hódította meg a bécsi közönséget is, valamint az udvar jóakarátát is csakhamar megnyerte. A felséges család tagjai által rendezett műkedvelői előadásokat ő vezette, ő oktatta a magas szereplőket. Nem egyszer volt hivatalos a szűkebb körű udvari ebédekhez is. A Burgszínház igazgatói állásával is megkínálták, de ő nem akarta erejét adminisztratív ügyekre szétforgácsolni, s azért e kiváló állást nem fogadta el, hanem mint színházi rendező működik még most is.

1881-ben ülte meg huszonöt éves jubileumát annak, hogy a Burgszínház tagja. Ez alkalmából fényes ovációkban részesült. A király a vaskoronarenddel tüntette ki, mely kitüntetéssel együtt jár a nemesség is. A földkerekség minden részéből érkeztek az üdvözlő sürgönyök, melyek között egynek különösen megörült a művész. Ezt Prager, kinek pesti szabóüzletében dolgozott, küldötte, s így hangzott: „Ezer-szeres üdvözlötét küldi a mesternek a — mester.“

Ön, dr. Elsas Bernát, rabbijelölt ur, Ibn Ezrára is hivatkozott. Látja, ezt rosszul tette. Ha olvasta volna Ibn Ezrának erre vonatkozó nyilatkozatát, nem sértette volna meg emlékét azzal, hogy ő rá hivatkozik, hogy ő Önnek ad igazat. Sir-Hasirimhoz való kommentárja bevezetésében kora eme legnagyobb gondolkodója így ír :

„Eme drágasággal telített, becses könyv azért hordja homlokán Salámon nevét, mert Salamon összes ezeröt éneke közt ez a legfelségesebb. Ne csodálkozzál, hogy benne Izrael menyasszonyhoz, az Isten pedig kedveséhez lesz hasonlítva, mert ez a próféták módja. Jesajas mondja: „ . . . kedvesem énekét szállókertjéről . . . ” egy másik helyen „ . . . mint örül a vőlegény menyasszonyának, örvend teveled Istened . . . ” Hosea mondja: „Eljegyezlek magamnak örökre . . . ” *De távol, távol legyen tőlünk, azt hinni, hogy Sir-Hasirim nem más, mint szerelmes-ének; tudnunk kell, hogy ez csak hasonlítás. És ha nem volna annyira magasztos az értelme, fel nem vették volna a szent könyvek közé.*“

Ha ezt elolvasta volna, rabbijelölt ur, Ibn Esrara alig hivatkozott volna ama állítása támogató-sára, hogy Sir-Hasirim nem más, mint a férfi és nő közti érzéki szerelem megéneklése.

Hogy Mendelssohn is ezen a véleményen volt, mert *Sir-Hasirim-et szószerint fordította (?)*, ez olyan bizonyítás, kedves dr. ur, mely megfosztja Önt minden gondolkodó szemében a komolyságnak még lát-szatától is.

Hogy Sonnenthal neve milyen ismert és becsült, legjobban bizonyítja az, hogy midőn mult évben II. Vilmos német császár meglátogatta a Burgszínházat Bécsben, s neki a művészt bemutatta a király, kezét fogott vele s így szólt hozzá: «Örvendek, hogy megismerhettem, mert az Ön nevének igen jó hangzása van mindenfelé.

A mily jeles művész Sonnenthal, ép oly jószívü ember is. A kezdő színészek benne mindenkor igaz jóakaróra és pártfogóra találnak. Nemes jellemének illusztrálásául szolgáljon e kis történet. Mint kezdő színész beleszeretett egy pozsonyi származású szegény zsidó leányba, *Pappenheim* Eugeniába, kinek megígérte, hogy mihelyt biztos állása lesz, nőül veszi. Mikor a Burgszínház tagjává való kinevezést megkapta, első dolga volt, a királyi decretummal kedvesét felkeresni s kezétmegkérni. Boldog családi életüknek nevének 10 év előtt bekövetkezett halála vetett véget.

Nagyon sokat lehetne még Sonnenthal Adolfnak művészi egyéniségéről, diadalutjairól elmondani, de ehhez nem egy tárczaczkik keretére, hanem egy vaskos kötetre volna szükség.

Van Önnek még egy talmudikus vára, mit bevehetetlennek tart, a melyről azonban, ha közelebről szemügyre vesszük (a mit Ön, rabbijelölt ur, nem tett) csakhamar kitünik, hogy az Önre nézve inkább csapda, mint erős vár. Ön a következőt citálja: „Rabbi Jósi szerint: Kóhelesz nem tisztátalanítja a kezeket, Sir-Hasirim könyvére nézve pedig eltérők a nézetek.*) Ebből Elsas ur szerint „világos“, hogy a talmud idejében is voltak, kik az Énekek-Énekét szerelmi éneknek tartották. Hogy hangzik azonban az illető hely? — Jódájim traktátus 3. pérek 4. misnájában ezt olvassuk: Az összes szentiratok, Sir-Hasirim és Kóhelesz (Prédikátor) is tisztátalanokká teszik a kezeket. Rabbi Jehuda mondja: Sir-Hasirim igen, Kóhelesz nem. Rabbi Jósze mondja: Kóhelesz nem, Sir-Hasirimra nézve eltérők a nézetek. Rabbi Simon ben Dósza mondja: a szinhedrion összes tagjaitól hallottam, hogy Sir-Hasirim is, Kóhelesz is tisztátalanítja a kezeket. Mire Rabbi Akiba így szól: *Ments Isten! Soha izraelita nem állította, hogy Sir-Hasirim nem tisztátalanítaná a kezeket. Mert az egész világ nem ér fel azzal a nappal, melyen Sir-Hasirim Izraelnek adatott; mert az összes szent iratokat a szent elnevezés illeti, Sir-Hasirimet a szentek szentje.*“ És ez a megállapodás is.

Mit mond már most dr. Elsas ur? Rabbi Akiba azért állította ezeket, mert ki akarta vinni, hogy Sir-Hasirimet a kanonba felvegyék. Már bocsánatot kérek, ezt Rabbi Akiba már azon egyszerű okból nem akarhatta, mert akkor már közel 300 éve benn volt a kanonban. Josua ben Szirah unokája, ki 100 évvel Jeruzsálem elpusztulása előtt élt, nagyatyja művéhez irt bevezetésében már említi a szentírás felosztását, tehát a kanon már akkor meg volt határozva.

Említi ezt Josephus Flavius is, ki 100 évvel később élt, de említi a k'szuvim-t (hagiographák), melyhez Sir-Hasirim is tartozik, már *Jónáthan ben Izuel*, nagy Hillel legjelesebb tanítványa is (l. M'gillah traktátus 3. l. I. old.) Hogy különben az a körülmény, tisztátalanítja-e a kezeket egyik vagy másik része a szentírásnak, vagy sem, arra nézve, hogy felvegyék a kanonba vagy sem, befolyással nem volt, bizonyítja az, hogy „Eszter“-ről kimondták egyhangulag, hogy nem tisztátalanítja a kezeket, a *kanonba azért felvették.*

*) Minthogy a laikus, sőt talmudtanuló sem igen tudja, mit akar a misnah ezzel a kitételrel mondani, illetl volna ezt meg is magyarázni, nehogy azt bihessék, hogy valamelyik talmudszerző tisztátalannak mondja a szent írást, mely a kezeket is tisztátalanná teszi. A dolog értelme ez: A kóhaniták (papok) a laikusoktól nyert t'ruh-máh-t (dézsmá) eredetileg a szent iratok mellett tartották, miáltal ez utóbbiak szenvedtek. Miután a kóhanitákat hiába intették, hogy a gabonát a szent könyvekkel együtt ne tartsák, kimondták, hogy ha a kóhen keze a szentiratokat érintette, nem szabad hozzányulnia a t'rumához, míg oly mosásokon nem ment keresztül, mintha tisztátlan lett volna. A kóhaniták ez által kényszerültek gabnájukat a szent iratoktól külön tartani. A szentírás ama része már most, melyre kimondták, hogy nem tisztátalanítja a kezeket, a szentség csekélyebb mértékével bír.

Őn egy felfedezéssel is kedveskedik, tisztelt rabbijelölt ur. Elmeséli ugyanis, hogy utána járt és kiderítette, hogy „az Egyenlőség Hornyikja, kinek még kéziratát is köröztették, nem existál.“ Ez meglehet. Mi nem jártunk utána és nem derítettünk ki erre nézve semmit sem. És erre nincs is szükség. Mi Hornyik István urat — kinek levelét Őn is látta, sőt nemcsak azt, melyet közzétettünk, de azt is, melyet a szeminárium iránti tekintetből, magunknak tartottunk meg — az első perctől fogva nem bünbakként állítottuk oda, de tökéletesen azonosítottuk magunkat a levelében kifejtett nézetekkel, és azonosítjuk magunkat most is. Minek kell hát Önnek egy Hornyik István? — Annyiban mindenesetre érdekes a dolog reánk nézve is, mert, ha Hornyik nem létezik, akkor más irta e név alatt azt a levelet. Ez a más, hogy kicsoda, nem tudjuk ugyan, de erősen sejtjük, és ha ebbeli sejtelmünk nem csal, akkor meg lehet győződve, hogy Önre nézve sokkal jobb volna, ha Hornyik István igenis existálna.

Szabolcs Miksa.

Még egy szó az „Ullmannok“-hoz.

Vesszük a következő levelet:

Tek. Szerkesztő Ur!

Mint néhai Ullmann Móses unokája, kiről becses lapja 10-ik számában az „Ullmannok“ című cikkben megemlékezik, elkerülhetlen kötelességemnek tartom, — noha huzamosb betegség folytán kissé elkésve — részben helyreigazító, részben kiegészítő következő soraim szives közzétételét tisztelettel kérem.

A fent említett cikkben Ullmann Mósesre vonatkozólag ugyanis ez mondatik:

„Móses, a harmadik menekült, Liptó Szt.-Miklóson telepedett le. Róla csak annyit tudunk, hogy Leb Barach, előbb puchai, aztán tokaji és tapolyai rabbi az ő veje volt, és hogy ennek fia ma a Józsefváros — katolikus káplánja.“

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy Leb Barach kikeresztelt fia, Ullmann Mósesnek *nem* unokája, amint általában Ullmann Móses számos utódja közül egy sem tért ki. Említett káplán ugyan tényleg Leb Barach fia, de nem első házasságából Ullmann Mózes leányával, hanem annak *második* nejétől. Ami pedigen Ullmann Móses ivadékait illeti, volt két fia és több leánya. Az egyik fia Ullmann Berman boldogult atyám, ki mint a néhai világhírű Szófer Móses legjelesebb tanítványainak egyike, rabbi volt Zsámbékon, a hol emléke még ma is mint jóságos és szeretetteljes pásztoré tiszteltetik; másik fia, Ullmann Salamon, közbecsülésben állott kereskedő volt Liptó Szt.-Miklóson, kinek fia volt a nemrég elhalálozott dr. Ullmann Frigyes, Liptómegye főorvosa, ki családjának és környezetének disze, büszkesége volt.

Ullmann Mózes vejei is, köztük néhány rabbi, kiknek legelőkelőbbje a mint ember és zsidó egyaránt kiváló Steinhart Akiba alsó-kubini rabbi volt, közbecsülésben állottak.

Amint van szerencsém tekint. szerkesztő urat ismerni, e soroknak b. lapjában való teljes szövegű közzétételében egy perczig sem kételkedem.

Vác, 1889 április hó 3-ikán.

Maradtam kitünő tisztelettel,

Ullmann Frigyes

főrabbi.

Mezei Mór és Légrády Károly.

A ki Kónyi Manó nagyszabású könyvének III. kötetét végig olvasta, meggyőződhetett róla, hogy Mezei Mór már 30 évvel ezelőtt mily szolgálatokat tett tollával, ritka tehetségével a közügynek, hazánk veszélyeztetett szent ügyének, akkor, a mikor hazafias működésről a budai Statthaltereiben tartottak előadásokat a „rebellisek“-nek.

Pollak Jakab akkor még élelmes nyomdászsegéd volt, ki ámbátor helyesen írni csak zsidó betűkkel s rosz német-séggel tudott, mégis azon törte fejét, nem válhatnék-e belőle corrector.

Amit zsidó fiu magában feltesz, azt ki is viszi. — Correctora lett képzelt születési hibájának. Egy néhány csepp szentelt víz, és az élelmes zsidóból még élelmesebb keresztény lett. Mást nem jegyzett fel róla a krónika.

Mezei Mór, bár becsületére válnék bármilyen nagy állásnak, csak Mezei Mór maradt mai napig. Állást, kitüntetést nem keresett; egyszerű polgárként él polgártársai közt, és ha akárhányan a legjobbakkal közül mégis vezérüknek tekintik, kit minden nyilvános, vagy hazafias mozgalom alkalmával szivesen követnek, az Mezei Mór éles eszéről, kiváló tehetségéről és tiszta jelleméről épügy tanuskodik, mint barátai és követői elfogulatlanságáról, helyes felfogásáról.

Pollak Jakab azóta Légrády Károly lett. Irni ugyan nem tanult meg (l. az „Ország-Világ“ legutolsó számát), hanem számos egyéb állása mellett azért még *főszerkesztő* is lett.

A főszerkesztő ur — a mi hasonló jellemeknél csak természetes — nem szereti a zsidókat.

Annál jobban szeretik a zsidók őt, mert lapjára, a „Pesti Hírlap“-ra legnagyobb részben ők fizetnek elő.

A főszerkesztő ur, mint afféle élelmes vállalkozó, ellenséges szándékait erősebben csak 4-szer évenként, az évnegyed kezdete tájt, és gyengébben minden hó elsején juttatja kifejezésre, akkor t. i. mikor zsidógyűlölete hozhat is valamit a konyhára az antiszemita érzelműek részéről.

A hónap közepétájt aztán rendesen zsidóbaráttá válik. A barátságot végre a zsidókkal is fenn akarja tartani. Mert ha nem is szereti saját fajtáját, ennek pénze azért ép oly kedves előtte, akár a legigazibb gentryé.

Az áprilissal kezdődött utolsó negyed különös jókedvében találhatta a „Pesti Hírlap“ főszerkesztőjét.

Czikkét irt ő maga, persze zsidó betűkkel, német nyelven, melyet aztán Z. K. által lefordítottatott, rendbeszedett és aláíratott.

Az antiszemita dühöngés ezuttal fék nélkül tört ki a hajdani Pollák Jakabban; dorongja főképen Mezei Mór ellen fordult.

Mezei Mórnak köszöni ugyanis egy kiváló fővárosi szakbizottság, hogy Légrády Károlyt elvesztette. és helyette *Bukovits Gyulát, igaz keresztényt* és kiváló mérnököt nyerte tagul.

És minthogy Mezei Mórnak nemcsak tisztelői és barátai, de ellenségei is nagy számmal vannak, megtörtént rajta, hogy ő, ki a lipótvárosi klub alelnöke, lelke, nem nyerte meg a kétharmad többséget, midőn a lipótvárosi kaszinóba mint tag akart belépni.

Légrády Károlynak ez kapóra jött. A negyed is itt volt, mikor rendesen az antiszemita melodia járja, de ezenkívül Mezei Mór ellen is kiöthette epéjét.

Az antiszemitizmus — írja Légrády Károly a nevezett cikkben — voltaképen annyit tesz: „*Jobban gyűlölni a zsidót, mint kellene.*“

Halljad Izrael — és fizess elő a „Pesti Hírlap“-ra!

Mezei Mór, hangzik tovább Légrády cikke, fanatikus zsidó, megbuktatja a keresztényeket és megválasztatja a zsidókat.

(Pedig Mezei épen ellenkezőleg cselekedett: megbuktatta Légrádyt és beválasztatta Bukovitsot.)

Mezei Mórnak — írja Légrády — nincsen sem tehetsége, sem érdeme.

(Légrády szerint ugyanis tehetség és érdem nem más mint — élelmesség.)

Mezei arroganciájáról is ír Légrády, ő, a magyarul és egyáltalán helyesen írni nem tudó, ki egy magyar napilapra odabiggyeszti nevét mint főszerkesztőt.

*

Dr. Mezei Mór urhoz ezzel az alkalommal nekünk is szavunk volna.

Az emanczipáció előtti időkben nemcsak a magyar haza szent ügyének, de felekezetének is kiváló championja volt. Ez utóbbinak azonban — fájdalom! — csak *volt*. — Évek óta nem törődik felekezete bajaival, a fiatalabbak közt alig emlékszik valaki arra, hogy Mezei Mór valaha zsidó templomban látta volna; gyermekei nevelői és nevelőnői keresztények, fiai a zsidó ábécét sem ismerik; keresztények barátságát, keresztények társaságát keresik mindannyian és boldog, ki keresztényt lekötelez — és egy nagy napilap mindamellert nem áttolja ezt írni róla: „... *Mezei Mór, aki vak vallási fanatizmussal neki megy mindennek, a mi nem zsidó...*“

Vajha meggondolná ezt Mezei Mór és válnék ismét azzá, a mi hajdanában volt: a zsidó felekezetnek is hü bajnokává.

Sz.

TÁRZA.

A HÁZALÓ ÉS FIA.

EREDETI BESZÉLY.

Az *«Egyenlőség»* számára írta: *Viola Miksa.*

(Folytatás).

(8)

A jelen század elején számos helyen igen nagy mérveket öltött a zsidók üldözése. Egész családok, melyek évtizedek óta laktak ugyanabban a városban s kézműparral vagy kereskedéssel foglalkozva a város egyéb lakóinak szokásaihoz és erkölcsseihez meglehetősen alkalmazkodtak, kénytelenek voltak kivándorolni, ha nem akarták vagyoniukat, sőt gyakran életüket is kockára tenni.

A régi, meggyökerezett gyűlöletet és irigységet újra felszították a lelketlen izgatók, a kik mindig előtérbe tolokodnak, ha valamely szomorú dicsőség kivívásáról van szó, s a kik nyomtalanul elpárolognak, ha izgatásaik fanyar gyümölcsét kellene aratniok. A vak tömeg szívesen vezetteté magát, hangoztatta a „gyilkosság“ vagy a „gyújtogatás“ jelzavait, ahhoz képest, a mint a vezérürük kívánták. A szorgalmas és takarékos nép jómódja szemet szurt nekik, és ismét szőnyegre került az a számtalanszor eldarált és elcsépelet panasz: „Ime nézzétek, azok az emberek nem dolgoznak és mégis selyembe-báronyba öltöznek, mi pedig halálra fáradunk és éhen kell vesznünk.“ Az üldözők persze csak a gazdag zsidókat nézték, de a véres verejtékkel dolgozó szegény zsidót észre sem akarták venni, kivéve, ha kicsiny vagyonáról, vagy életéről volt szó, mert ekkor a gazdagok sorsában kelle osztoznia. Ismét hangoztatták, annyi ezredszer: „Miért nem foglalkoznak kézműparral, miért nem szántnak-vetnek? Miért oly ritka a zsidó földműves? Hát kénytelen a zsidó csak a kereskedésből élni?“ Természetesen arról megfeledeztek, hogy attól a foglalkozástól, a melybe annyi évszázad óta beleszoktak, két évtized alatt elszokni lehetetlen, hogy az a nép, mely hosszú évszázadokon át a kereskedésre szorítottatott, nem lehet vezényszóra földművelő néppé. Ugyan mihez foghattott volna a zsidó, holott még csak rövid idővel azelőtt is nem tartózkodhatott tovább egy helyen, mint 24 óráig és nem lehetett ingatlan birtoka? Lehetett-e ily körülmények között kézműves avagy földművelő? Nem volt-e kénytelen kereskedést üzni és pedig a legkezdetlegesebb, legnyomorultabb formában?

Többek közt Ligetvár meglehetősen nagy városában is akadtak ilyen emberek, kik a régi gyűlöletet újra lánggra lobbantották. A tömeg örömet hallgatott beszédükre, s a városban lakó mintegy 80 zsidócsalád kénytelen volt élete megmentése végett

vagyonát odahagyva menekülni. De nem sokáig kellett vándorolniok. Eszt* herczeg, egy türelmes, fenkölt lelkű főúr megengedte, hogy egyik birtokán letelepedjenek s egy falut alapítsanak. A falu neve Várallya volt, s ott született Wallfeld Károly is.

A faluról az első pillantásra meg lehetett ismerni, hogy nem igen ügyes kezek építették. Rongyos vályogviskók, melyeknek kidőlt-bedőlt falai vakolatot sohasem láttak, állottak szétszórva egy folyó partján, mely lomhán hömpölygeté tova sűrű vizét. Poros, szabálytalan utcát képezett az egész falu, egy pár törpe fával, melyek a házak mögül előkandikáltak, s legkevésbé sem voltak alkalmasak arra, hogy a nyomorult falucskának természetes díszül szolgáljanak.

Zord, barátságatlan novemberi nap volt, midőn Károly szülőfalujába érkezett. Sűrű köd feküdt a fellágyult agyagtalajra és Károly roppant fáradsággal tette meg gyalogszerrel a két mérföldnyi utat, mely faluját a vasút állomástól elválasztá. A vágy, hogy hosszú évek óta nem látott atyját keblére szorítsa, előre üzte őt és hosszú fáradságos vándorlás után végre feltünedeztek a falu alacsony viskói. Hétköznap volt, így hát nem is lepte meg, hogy egyetlen emberrel sem találkozott az utcán. Azokat most az üzlet másfelé szolitotta. Most az egész férfilakosság ötven környékbeli faluban volt szétszórva és csak pénteken estefelé tértek vissza nehéz zsákjaikkal a faluba, hogy az ünnepet családjuk körében töltsék.

Csak mikor már túl volt a hosszú utca felén, jutott eszébe, hogy aligha fogja otthon találni atyját is. Mihez fogjon, ha ő Isten tudja melyik faluban vándorol? Felkeresésére vállalkozni hiábavaló fáradság volna, hazaérkeztéig pedig eltelik a hét, s akkorára rég vissza kell térnie a fővárosba. Lassu léptekkel, habozva ment tovább, mintha erőt akart volna nyerni, hogy atyja távolléte ne hasson reá annyira lesújtólag.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **márczius végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889 április hó 7.) 5649 niszán hó (30 napos) 6., hétfő 7., kedd 8., szerda 9., csütörtök 10., péntek 11., szombat (sabosz hagódól) 12. napja. *Hetiszádra: Acharé.*

Hazai hírek.

— **A pesti zsidó nagy hitközség** bizottságának legutóbb tartott ülésén *Wahrman* Mór, hitközségi elnök az új kórházra szánt adományokon kívül (miket hétről-hétre rendszeresen kimutattunk), még a következő jótékony adományokról tett jelentést: A fiárvaháznak özv. *Weisz* Richardné szül. *Auspitz* 50 frtot, továbbá az elhunyt *Kann* Ármin a fiárvaházalapnak 3000 frtot, ugyanezen intézet kibővítése céljából 1000 frtot, a gyermek felruházási alapnak 2000 frtot, a hitközségi nyugdíjalapnak egy pár templomi imaszéket és az iskolai könyvtárnak egy könyvgyűjteményt juttatott.

— **Rabbiválasztás.** A székesfehérvári izr. hitközség a megüresült rabbiállomást márczius hó 31-én töltötte be, közlekedéssel megválasztván e tisztre dr. *Steinherz*, nagy-atádi rabbit. Mi e választást őszinte örömmel üdvözljük, mert meg vagyunk győződve, hogy a székesfehérvári hitközség époly méltó kitünő készülségű új fiatal rabbijához, amely méltó ez utóbbi az ország legkiválóbb hitközségei amaz egyikéhez. S midőn a rabbinak új hitközségéhez, a hitközségnek pedig új rabbijához szívből szerencsét kívánunk, bizton hisszük, hogy ez utóbbi, kibővült működési terén, nemcsak hitközségére, hanem az egész hazai zsidóságra nézve áldásos tevékenységet fog kifejteni.

— **Tagajánlások a magyar tudományos akadémián.** A magyar tudományos akadémia legközelebbi ünnepélyes közgyűlésén betöltendő 19 tagsági helyre 41 ajánlás történt. Az ajánlottak közt következő tudós hit-sorsosaink neveivel találkozunk: A II. (bölcseleti és történeti) osztály levelezőtagjául ajánlja *Domanovszky* Endre *Alexander* Bernátot, kültagjául ajánlja *Tóth* Lőrincz dr. *Mayer* Salamon bécsi egyetemi tanárt. A III. (matematikai és természettudományi) osztály rendes tagjául ajánlja *Szily* Kálmán *König* Gyula levelező tagot.

— **A lipótvárosi kaszinó és dr. Mezei Mór** között felmerült, s lapunk más helyén is említett ügyben folyó hó 4-én a kaszinó számos előkelő tagjának részvételével értekezlet tartatott, melynek tárgya volt, hogy a márczius 31-iki rendkívüli közgyűléssel *Mezei* Móron ejtett sértés jóvátételének módozatait illetőleg megállapodjanak. Az értekezlet elnöke *Nyíry* Lajos dr. röviden vázolta a kinos ügy előzményeit és lefolyását, kifejtette hogy a sértéssel szemben helye van a nyomatékos elégtételnek. Ezután dr. *Schmidl* ügyvéd felolvassa a Mezeihez intézendő nyilatkozat tervezetét, melyet elfogadásra ajánl. Élénk és hosszas eszmecsere fejlődött ki a nyi-

latkozat felett, melyben a szónokok valamennyien a legnagyobb elismeréssel adóztak dr. Mezei Mór egyéniségének s kifejtették, hogy a legteljesebb elégtételt kívánják megadni a férfinak, ki jelleme és közéleti tevékenysége által megszerezte polgártársai nagybecsülését s bírja annyira, hogy azt a kaszinó közgyűlési határozata legkevésbé sem érintheti. Általános figyelem között szólt dr. Unger Alajos, ki módosítványt ajánlott a Mezeihez intézendő nyilatkozathoz. Szóltak még a tárgyhoz dr. Mandello Hugó, dr. Adler Zsigmond, dr. Sacher, dr. Kelecsényi, dr. Stiller Mór, kik mindannyian meggyőző érvekkel mutatták ki, hogy dr. Mezei Mórral szemben a teljes elégtételnuyjtás erkölcsi kötelesség. Az eszmecserében higgadság vezette a résztvevőket s valamennyien meg- egyeztek abban, hogy a hozandó határozatoknak nem szabad lehetetlenné tenni a kaszinót. Végre elfogadták a szűkebb körü értekezlet által szövegezett nyilatkozatot Unger Alajos módosításával s ezt az aláírások megtörténte után küldöttségileg nyújtják át Mezei Mórnak. A nyilatkozat így hangzik:

„A lipótvárosi kaszinó alulirt tagjai élénk sajnálattal vesszük a kaszinó közgyűlésén f. évi márczius 31-én Önnek felvétele tárgyában megejtett szavazás eredményét, s azon meggyőződésben vagyunk, hogy az ottan létrejött meglepő határozat Önnek egy hosszú életen át úgy a közügyek terén, mint a magánéletben megszerzett erkölcsi reputációját egyáltalán nem érintheti. Ezen — Önnek köztisztületben álló személye ellen elkövetett — méltatlanság folytán indítatva érezzük magunkat, Ön irányában való őszinte tiszteletünk-s nagybecsülésünknek ezennel is kifejezést adni. Kelt Budapesten 1889. évi április havában.“

A nyilatkozatot Busbach Péter vezetése alatt a következő tagokból álló küldöttség nyújtja át: Wahrmann Mór, Beck Miksa, Büll Ármin, dr. Böke Gyula, dr. Adler Zsigmond, Preuszner József, Falk Zsigmond, Nyiry Lajos, Gelléri Szabó János, dr. Fränkl Sándor, Gassner Béla, dr. Kresz Géza, dr. Mandello Károly, dr. Neményi Ambrus, dr. Stiller Mór, dr. Unger Alajos, dr. Schmidl Ignác, dr. Ladányi Gyula, Kunewalder L. M., dr. Wittmann Mór és dr. Löblin Miksa.

Az értekezlet végül helyesléssel vette tudomásul dr. Nyiry Lajos ama jelentését, hogy a Falk Miksa elnöktől vett értesítés szerint a kaszinó választmánya kivételesen értesíteni fogja dr. Mezeit a közgyűlés határozatáról s ekkor a választmány is sajnálkozását jelenti ki a történetek felett.

— **Egy nemes emberbarát kitüntetése.** Méltó meg- tiszteltetésben részesítette az „Első aradi betegsegélyző és temetkezési egyesület“ f. hó 2-án érdemes és buzgó tiszteletbeli tagját, Bing Vilmos hitközségi elnököt. E napon nyújtotta át ugyanis egy, Kohn S. N. egyleti elnök, Klein A. alelnökből, Neumann A. titkárból és Polgár I., Amigo J., Weil A. és Keppich S. választmányi tagokból álló bizottság a nevezettnek a remek kiállítású diszoklevelet, mely alkalommal Kohn S. N. igen sikerült üdvözlő

beszédet intézett a megtisztelthez. Ez utóbbi válaszában az egyesület buzgó támogatását továbbra is megígérte.

— **Konti Józsefnek** a népszínház jeles karnagyának „A suhancz“ című operettét, melyet több mint ötven- szer adtak nagy sikerrel a népszínház deszkáin, legközelebb a varsói színházban fogják előadni. Mikor néhány hét előtt Kontinak életrajzát a „Zsidó magyar művészek“ rovatában közöltük, fölemlítettük, hogy a jeles zeneművész varsói származása. Bizonyára örömmel vette tudomásul, hogy saját szülővárosa ismeri most el kiváló tehetségeit.

— **Iskolalátogatás.** S.-A. Ujhelyről közli velünk ottani levelezőnk, hogy az izr. status-quo hitközség elemi népiskolájának mult hó 28-án magas vendégei voltak. Molnár István, zemplénmegyei főispán, Nemes Lajos tanfelügyelő, Matolay Etele alispán, Prámer Alajos címzetes kanonok, Dókus Gyula főszolgabíró és Margitay József főispáni titkár szerencsétlítették látogatásukkal a kitűnő hirben álló iskolát és Bermann Lipót h. rabbi, Friedlieber Albert iskolaszéki elnök és az iskola tanítótestülete előtt teljes meglegedésüket nyilvánították az iskola mintaszerű berendezése, vezetése és a tanulók előmenetele fölött.

— **Az iglói izr. népiskola** érdekében meleghangu felhívást intéz az iglói izr. hitközség a hazai hitközségekhez. Az eddigelé is tetemes anyagi áldozatok árán fen- tartott iskola fenállása veszélyeztetve van, amennyiben a hitközség sem alkalmas helyiséget nem bérelhet, sem saját erejéből nem képes megfelelő iskolaépületet emelni. A kibocsátott gyűjtőiveken eddigelé mindössze a követ- kező 9 hitközség irt alá kisebb-nagyobb összeget: a pesti, a lévai, a lipótvári, a losonczy, az ó-kanizsai, a szelestyei, a zala-lövői, a fehértemplomi és a zólyomi. Ezen felül még vagy 700 hazai hitközség kapott gyűjtő- ivet, mely hitközségek figyelmét a rendkívül fontos kul- turális és hazafias misszióval bíró iskola érdekében fel- hívni kötelességünknek tartjuk.

— **Iskolaszék-választás.** Debreczenből írják nekünk: A debreczeni izraelita hitközség képviselőtestületének folyó évi márczius 31-én tartott ülésén az iskolaszék-választás ritka érdeklődéssel ment végbe. A választás eredménye a következő: Elnökké választatott újból: Feischl Károly közfelkiáltással; — tagokul dr. Balkányi Miklós, dr. Bakonyi Sámuel, Bechert Manó, Falk Lajos, Fleischmann Mór, Frankl Ferencz, Katz Jakab, dr. Popper Alajos, dr. Scheer Benő, Sorger József, Stern József és Weinberger Lajos; hivatalból tagjai az iskolaszéknek: dr. Szántó Sámuel t. igazgató és egy tanító.

— **Megüresedett alapítványi helyek.** Az izraelita siktetnémák bécsi, illetőleg budapesti intézetében a folyó tanév végével üresedésbe jövő és ez évi szeptember hó 1-én elfoglalandó, összesen öt magyarországi alapítványi hely betöltésére a hivatalos lap f. hó 4-iki számában pályázat hirdettetik. A folyamodványok az illető szülők vagy gyámok által legkésőbb ez évi május 31-éig köz-

vetlenül a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz nyújtandók be.

— **Zombor** városának egyik közbecsülésben álló polgára és városi képviselője, *Spitzer* Bernát, szállító-üzlet-tulajdonos és a Dunagőzhajózási társaság főgynöke múlt hó 28 án ünnepelte rokonai, barátai és nagyszámú tisztelői diszes körében ezüst menyegzőjét.

Külföldi hírek.

— **Olasz zsidók kitüntetései.** A „Gazzetta Ufficiale” című olasz hivatalos közlöny egész sorát hozza ama kitüntetéseknek, melyekben Umberto olasz király számos hitsorsosunkat részesítette. *Luzzatti* Angelo, Olaszország egyik legjelesebb mérnöke a „San Maurizio e Lazzaro” rend lovagkeresztjét kapta. Ugyanezen kitüntetést nyerték: *Castelnuovi* Enrico, Olaszország legkiválóbb regényírói egyike, és *Montercorboli* Enrico az ünnepelt vigjátékiró. Ez utóbbi közvetlenül Umberto király ő felsége kezéből, ki a költő legőszintébb tisztelői közé tartozik, nyerte a kitüntetést. *Levi* Giacomo, Velence egyik köztisztviselőjében álló polgára, és *Trieste* Massa, a paduai „Banca cooperative” elnöke a „Corona d'Italia” rend tiszti keresztjét kapták, mely kitüntetés kívülük még 18 többé-kevésbé ismert nevű hitsorsosunknak jutott osztályrészül.

— **Alatri Giacomo temetése.** Az olasz zsidóság eme kiváló alakját, ki az »Opinione« című tekintélyes olasz hírlap szerint „sokkal népszerűbb volt, mint számos miniszter”, egész Róma városa mély részvétellel kísérte örök nyugalomra. A koporsót az »Asili israelitici« gyermek-küldöttségei könyező szemekkel vették körül. A gyászolók között az olasz nyilvános élet legkiválóbb szereplői ott voltak. Megjelent többek közt *Crispi* miniszterelnök, az elhunyt egyik legjobb barátja, továbbá *Luzzatti*, a pénzügyi bizottság elnöke, *Banchieri*, a képviselői kamara elnöke, több mint félszáz képviselő és szenátor kíséretében. Jelen voltak továbbá a »Collegium israeliticum« küldöttei, a „Banca romana” kormányzója, e világhírű intézet egész hivatalnoki karával egyetemben, az »Asili israelitici« összes előljárói, Róma, Bologna, Nápoly és Genua kereskedői testületeinek képviselői stb. Margit királyné *Visone* főudvarmester által gyönyörű kaméliakoszorút tétetett a ravatalra. A szivreható gyászbeszédét és szertartásos imákat a »Collegium israeliticum« elnöke, *Settima Esra* mondta. A hivatalos és félhivatalos lapok, élükön a »Popolo romano“-val, hasábos cikkekben emlékeznek meg a boldogult emberbarát hervadhatlan érdemeiről.

— **Egy keresztény lelkész az antiszemitizmus ellen.** Amerikában, a vallási türelem és szabadság klasszikus földjén gyakran találkozhatni oly nyilatkozatokkal, melyek élesen elítélik az igazi szabadelvűséggel homlokegyenest ellenkező vallási és faji üldözéseket. Legutóbb *St. Louis*

városának nagynevű keresztény lelkésze, *Ingraham* J. P. T. emelt szót egy zsidó felekezeti lapban az antiszemitizmus ellen, többek közt ezeket mondván: „Nem találok kellő szavakat annak a mély undornak kifejezésére, melyet a zsidóság, eme régi kiválasztott népnél ugynevezett keresztények által való üldöztetése kelt lelkemben. A valódi keresztény sem szóval, sem tettel nem üldöz semmiféle élő lényt, legkevésbé pedig a zsidót. A zsidók adták nekünk a megváltót. Az apostolok zsidók voltak. A zsidóktól nyertük a szentírást és ők őrizték meg azt a világ számára. Minden keresztény intézmény a zsidóságban gyökerezik. Ez a nép örökre élni fog e világ uralkodó birodalmaiban egy nagy és magasztos cél elérése végett, melynek megvalósulását a jövő bizony megfogja hozni.”

— **Nemezis.** Az antiszemita izgatók közös sorsa legutóbb egy veszedelmes oláh tartalékos kapitányt ért utól. *Moroi* a neve ennek a jeles férfinak, aki annak idején Bukarestben egy antiszemita lapot alapított, egyike volt a bukaresti nemzetközi antiszemita kongresszus rendezőinek és dr. *Beck*, a magyar származású bukaresti hitszónok ellen pert indított, amiért ez a „Revista Israelita” című lapjában ki merté írni róla, hogy a hadseregből erkölcsstelensége miatt kilökték. A derék kapitány egy idő óta visszavonult a nyilvánosság teréről, mint most kiderül, azért, hogy csendes magányában — levéljegyeket hamisítson. A tetten kapott bűnös most már teljes beismerésben van, és valószínűleg hosszú ideig lesz alkalma visszavonulni egy még csendesebb magányba, mint a melyből oly kiméletlenül kizavarták.

— **Egy zsidó tüzér hőstetteiről** emlékeznek meg a bécsi lapok, annak kapcsán, hogy az illető, *Hüttner* Zsigmond, zilált anyagi viszonyok következtében öngyilkossá lett. *Hüttner* 1866-ban a tüzérségnél altisztként szolgált s részt vett a königgrätzi ütközetben. A porosz golyók már harcuképtelenné tették ütegének tisztjeit, s a csata veszve volt. Az ő ütegének kellett fedezni a visszavonulást és *Hüttner*, mint rangban legidősebb altiszt, vette át a vezényletet. A golyózápor közepette reitenthetlen bátorsággal állta meg helyét és szórta a gyilkos golyókat az üldöző ellenség sorai közé, mi által sikerült is azokat az előnyomulásban megakadályozni, és az osztrák gyalogság és lovasság teljes rendben vonulhatott vissza. Ezután maga *Hüttner* is visszavonult ütegével, s egy könnyebb sebesülés árán neki is sikerült a menekülés. Ő fensége Vilmos főherceg, a tüzérség főparancsnoka, szemtanuja volt *Hüttner* hőstettének, s midőn a szétszórt csapatok ismét összeverődtek, sajátkezüleg tüzte mellére a derék katonának az arany vitézségi érmet, a hős kezét e szavakkal szorítván meg: „Ön az én legvitézebb altiszttem!” *Hüttner* a hadseregből való kilépése után szerény vagyont gyűjtött, s azzal szeszkereskedést kezdett, de vállalkozása sikertelen volt és tönkrejutott. Az egykori vitéz tüzér nem élhette túl balsorsát és rövid idővel bukása után saját kezével vetett véget életének.

— **Az antiszemizmus ellen.** A bécsi egyetem fekete tábláján a következő felhívás olvasható: „Polgártársak! Az egyetemi hallgatók körében mind jobban kezdik felismerni, mily romboló hatása van a nemzetiségi és felekezeti surlódásoknak. Ez a bécsi egyetem hallgatóinak egy részét arra indította, hogy egy egyesületet alapítsanak, mely egyesület a szabadelvűen gondolkodó ifjak gyűlöhelyéül szolgáljon s a humanismus eszméit a tudományok ápolása, összejövetelek és jótékonyosság által gyakorolja. E hó 23-án alakult meg a bécsi főiskolákon ez egyesület, melynek célja: 1. A tudomány művelése, előadások tartása, olvasóköri és könyvtár alapítása által. 2. Szegény egyetemi hallgatók segélyezése. 3. A társas-élet fejlesztése az egyetemi hallgatók között. Az osztrák egyetemi hallgatók egylete kárhoztat minden felekezeti és nemzetiségi surlódást, mint a mely ellenkezik az igazi szabadelvűséggel. Fölvesz tehát kebelébe minden vallásfelekezetbelit és nemzetiségbelit. Polgártársak lépjetekek be tehát minél nagyobb számban az osztrák egyetemi hallgatók egyesületébe s bizonyítsátok be, hogy az osztrák egyetemi hallgatók követik e jelszót: „Humanismus, szabadelvűség és műveltség.“ — A bizottság nevében *Plovi* Ferencz stud. jur. elnök. *Bittner* Ferencz titkár.“ — Helyiség: „A golyóhoz.“

— **Az algiri francia gyarmatokból** egy idő óta egyre-másra érkeztek a hírek, melyek az antiszemizmus terjedését sajnosan konstatálták. Főfészke a nemtelen agitációnak *Constantine*, az algiri francia gyarmatok székvárosa volt, s az ottani közhatóságok lanyhasága nagy mérvben hozzájárult ahhoz, hogy az izgatók vakondokmunkája zavartalanul továbbfolyjék. Legutóbb azonban maga a miniszterium is szükségesnek látta a közbelépést s annak rendelete folytán az algiri prefektus hirdetményt bocsátott ki, melyben határozottan megígéri, hogy a zsidók elleni kihágásokat ezentul semmi szín alatt sem tűri meg, s a gyarmatok bármely polgárát, valláskülönbség nélkül, mindennemű megtámadtatás ellen a legerélyesebb rendszabályok alkalmazása útján meg fogja óvni. Kívánatos volna, hogy a rég várt erélyes szót mihamar a tett is kövesse!

— **Török zsidók a bécsi Theresianumban,** *Coen* Eszter asszony, a szultán háziornosa, *Élias* pasa tábornok neje nemrég Bécsben, az ottani török követ közbenjárásával kieszközölte, hogy három fiát felvették a Theresianumba. E hirneves intézetbe állítólag eddigelé zsidókat nem vettek fel.

— **Egy hollandi zsidó jótékonyága.** *Tabak* Marcus Grerit az amsterdami izr. hitközségnek 100,000 forintot adományozott azon célból, hogy ezen összegben gyógyíthatlan betegek elhelyezésére szánt menhely építtessék és rendeztessék be. Első sorban igényt tarthatnak a fölvételre az amsterdami askenáz község azon tagjai, kik legalább öt év óta laknak Amsterdamban.

— **Zsidó egyetemi tanár.** Az *oxfordi* egyetem nagynevű tanára, dr. *Neubauer* a múlt hó végén a rabbinikus irodalom előadó tanárává további 5 évre megválasztatott.

— **Hirsch Móricz báró új titkára,** *Sée* Ábrahám, a központi consistorium hirneves tagja, már elfoglalta állomását s a nemes báró megbízásából legközelebb hosszabb utat tesz a keleten, a zsidóság viszonyainak a hely színén való tanulmányozása végett.

— **A Londonba bevándorolt zsidó kézművesek és iparüzőknek többször említett mozgalma** erős visszahatást keltett az angol zsidóság jobb módu elemei körében. *Montague* Sámuel, a londoni zsidóság eme sokat emlegetett alakja, ki a parlamentben London egyik keleti városrészét képviseli, a »Föderation« egyik legutóbbi gyűlésén óvást emelt a szocialistikus színezetű s nagy port felvert mozgalom ellen, kijelentvén, hogy az a zsidósággal össze nem egyeztethető, mert már a Pentateuch is hangsúlyozza, hogy „szegények mindig lesznek az országban.“ Kiváltkép helytelenítik a mozgalmat azért, mert az valóságos rendzavarás jellegét öltötte fel, ami nemcsak magának a mozgalomnak, hanem a példás magatartásu angol zsidóságnak is csak ártalmára vált.

— **Zsidó nők jótékonyága.** Francia lapok két nagy alapítványról emlékeznek meg, melyet egyikét *Heine* Károlyné 40,000 franknyi összegben tengerészek gyermekeinek kórházi ápolása céljából, a másikat pedig a nemrég elhunyt *Nissim de Comondo* báró özvegye 10,000 franknyi összegben különféle zsidó jótékonyági célokra adományozta.

— **Zsidó miniszteri titkár.** *Thevenet*, az új francia igazságügyminiszter, ki egyszersmind a vallás- és közoktatásügyi tárca ügyeit is viszi, elnöki irodája titkárává *Léon* József ügyvédet, *Léon* Sándor, a *bordeauxi* izr. consistorium elnökének fiát nevezte ki.

— **Egy zsidó követ ünnepeltetése Dél-Amerikában.** Dél-Amerika *Callao* városában (Peru székhelye: *Limának* kikötőhelye) — mint az ott megjelenő „*Voce dell Italia*« című olasz lap írja — a perui köztársaságnál alkalmazott olasz minister residens *Segré* Dávid lovag, hitsorsosunk tiszteletére az olasz gyarmat nagyszabásu bankettet rendezett, elismerésül ama számos és nagy szolgálatokért, melyeket a nevezett ezen országban élő földjei s főleg az ottani olasz kereskedőházaknak tett és ez idő szerint is tesz. Az ünnepelt fia *Segré* Zionnak, a *saluzoi* (Felső-Itália) zsidó hitközség elnökének s unokaöccse a *turini* arzenál igazgatójának, *Segré* tüzérezredesnek. Peruban még csak rövid idő óta működik, mint Olaszország képviselője, de e rövid idő alatt is lelkes buzgalommal karolta fel honfitársai érdekeit, s méltán megérdemelt ünnepeltetéséhez az olasz lap öszintén kíván szerencsét.

— **Világraszóló felfedezést tett** a Konstantinápolyban megjelenő „*Stamboul*« című francia lap, mely „*Invázió*« feliratu cikkben óva figyelmezteti a török és

francia hatóságokat a Palesztinába és Syriába való tömeges zsidó bevándorlásra. Elrettentésül egy új zsidó birodalomnak, élén Jeruzsálem fővárossal, képét festi, elmondván, hogy a legnagyobb palesztinai és syriai városok immár egytől-egyig védbástyái „a zsidó tőke mindenhatóságának“. Egyszersmind egész komoly képpel állítja, hogy Palesztina és Syria nagyrészt zsidó tőkepezések kerítették hatalmukba, kik tervszerűleg láradoznak egy nagy zsidó birodalom megalapításán. A „tudós“ szerző, ki még a fü növését is hallja, büledezve beszéli, hogy a keleti zsidók egytől-egyig német és osztrák előőrsek, azzal a küldetéssel, hogy a német és osztrák befolyásnak útját egyengessék a keleten. Szerinte Jeruzsálem már rég levetkőzte mohamedán fővárosi jellegét. Valóban mindenki kíváncsi lehet arra, mit szólnak a német és osztrák antiszemiták ahhoz a vádhoz, hogy a zsidók a német és osztrák befolyás egyengetői és előőrsei a keleten?

Galánthai levél.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Örömmel és meglelégedéssel kell konstatálnom azon elvitázhatlan tény, hogy az »Egyenlőség«-ben közölt általános érdekű cikkeknek, valamint a községi életünkbe vágó miniszteri rendeleteknek megjelenése óta a zsidó közszellem ébredszik. Mindinkább szaporodik azoknak száma, kik a mostani viszonyok tarthatatlanságát, sőt megszegyenítő voltát felismerve, ezen állapotnak, egységes szervezkedés útján, véget vetni óhajtanak. Ezen egységes szervezkedés kétféle uton érhető el. Először önsegély útján, midőn is jobbaink okulva a multakon, félretéve a kicsinyes párttekinteteket, a kölcsönös engedékenység útjára lépnek, és kinyujtva s elfogadva a testvéri kezét, önmaguk megállapítják a szervezkedési pontozatokat és azoknak törvényhozási jóváhagyását kieszközlük. Másodsor pedig úgy, ha a magas kormány, megsokalva a zürzavart, s ugyszólva megkönnyörülven számalmas viszonyainkon, vaskézzel bele nyul a darázs-fészekbe és kezdeményezési, illetve indítványozási jogánál fogva törvény, vagy kimerítő rendeletek útján véglegesen rendet csinál közöttünk. Aminek előjeleként üdvözölhetjük a legközelebbi multban kibocsátott miniszteri rendeleteket, melyek ugyan az „egységet“ elvileg kimondják, de végre is nem intézkednek és nem intézkedhetnek kimerítően.

Azt hiszem, nem kell hangsúlyoznom, melyik ut volna méltóbb hozzánk, de viszont egy percig sem habozom kijelenteni, hogy az általam méltóbbnak, sőt érdekeinknek jobban megfelelőnek elismert „önsegély“ útja a fenforgó körülményeknél fogva még messze-messze távolban van. De azért mindaddig, míg egységes szervezkedésünk egyik vagy másik uton el lesz érve, szent, elengedhetlen kötelessége

mindegyikünknek, a maga körében megtörni a lálbra kapott közönyt, éleszteni az ébredző közszellemet, tisztázni az eszméket, összehordani, habár szemenként és parányonként is az anyagot az egységes szervezkedés magasztos és nagy munkájához.

Ezen álláspontból kiindulva, bátorkodom én is, egy, első tekintetre igénytelennek látszó, de végelemzésében elég fontos, és a megpendített kérdéssel lényegileg összefüggő körülményt megemlíteni, mely felekezetünk reputációjára való tekintettel is komoly figyelmet érdemel.

Több évi ügyvédi praxisom folyamán ugyanis tapasztalnom kellett, hogy nevzetesen falusi zsidóink nagyon gyakran vonatnak vád alá a büntető törvénykönyvünk 191. §-ába ütköző vallás elleni vétség miatt, rendszerint azért, mert az imaházban magaviseletük által botrányt okoznak.

A pozsonyi törvényszék területén majdnem 80%-tólja az ez iránt folyamatba tett vizsgálatoknak zsidók ellen irányul és csak 20%-tólja esik a többi összes felekezetekre. A statisztika adatainak tanúságaként körülbelül ilyen arány forog fenn az ország többi részében is. Önként előtérbe todul tehát a kérdés, vajjon mi az oka ezen feltűnő és nem csekély mértékben megszegyenítő aránytalanságnak, mi az oka, hogy az ugynevezett kriminálitásoktól rendszerint távolálló hitsorsosaink oly gyakran vétkeznek e törvényszakas ellen?

Én részemről nem tulajdoníthatom e feltűnő jelenséget kizárólag falusi zsidóink egy része alacsony műveltségi fokának, mert hisz más felekezetbelieknél ezen alacsony műveltségi fok sokkal nagyobb mérvben konstatálható. Hanem hajlandó vagyok azt hinni, hogy e baj kuforrását hitközségi életünk nagyfoku szervezetlenségében kell keresnünk. Falunkban 10—15 ember összeáll, hozat valami előimádkozót, vagy választ egyet saját kebeléből, bérel 20—40 frton egy szobát, azt a legprimitív berendezéssel ellátja és kész „az istenitiszteletre rendelt helyiség“: az imaház.

Ezen egyedüli közös helyiségükben szokták aztán megbeszélni a hitközség tagjai hitközségbeli belügyeiket is, és miután erre vonatkozólag egyöntetű és kötelező szabályaink nincsenek, a vizálynak tág tere nyílik, ami igen könnyen tettlegességekre vezet. Hozzájárul még, hogy a primitív berendezés, a helyiség alkalmatlan volta, s az előimádkozásnak vajmi gyakran legkevésbé sem rokonszenves módja épen nem alkalmasak ájtatosság és tisztelet gerjesztésére, s rabbi hiányában nincs kellő tekintélylyel bíró egyén, aki a hiveket a hely szentségére és méltóságára nyomatékkal és kellő súlylyal figyelmeztethetné.

Már pedig ha a törvény oly rendkívüli, oly kivételes helyzetet biztosít az imaházaknak és az azokban botrányt okozókat oly drákói szigorral fenytí, gondoskodni kellene az összeségnek, hogy ezen he-

lyiségek a tisztelet és méltóság minden attributumai-
val el legyenek látva, miként az más felekezeteknél
meg is van.

Egészen másképen állana természetesen nálunk
is a dolog, ha egyházi hatóságaink volnának, melyek
felügyelnének az ilyen apró és kezdetleges hitközsé-
gekre, melyekben hazánk nagyon is bővelkedik, s
beléletükre állandóan befolyván, többek közt gondos-
kodnának arról is, hogy művelt, felvilágosodott vándor-
rabbik közreműködésével legyenek a szervezetlen ál-
lapotok lassanként megszüntethetők.

Dr. Neumann Mór,

galánthai ügyvéd.

Irodalom.

A tévelygők utmutatója. Irtta: Mózes ben Majmun. Fordította, s magyarázó és irodalmi jegyzetekkel ellátta: Dr. Klein Mór, nagy-becskereki főrabbi. II. kötet. II. füzet.

A zsidó nép kiváló bölcsészeinek nem biztosította a történelem az őket megillető helyet. Nem részesülnek a kellő elismerésben, hiszen alig ismeri a tudós világ is műveiket, melyek arabs és héber nyelven maradtak reánk. Csak az utolsó néhány évtizedben ültetik át műveiket modern nyelvekre, s ilykép talán elérhető azon cél, hogy minden tudományos kör megérdemelt méltánylásban részesítse őket. A középkori vallásbölcsészettnek nem egy jeles képviselőjéről mily sokan nem tudják, hogy a mi felekezetünknek válik diszére? *Avicbron*, a „Fons vitae“ szerzőjéről például, kinek művét annyi keresztény theológus felhasználta, nem tudták, hogy azonos a mi Salamon ibn Gabirolunkkal, a Mekor Chájim szerzőjével, kinek művét latin fordításban használták

Majmuni, a zsidó vallásbölcsészett legkiválóbb képviselőjének arabs nyelven írott nagy munkája, a középkorban nagy elterjedtségnek, tanulmányozásnak és tiszteletnek örvendett. Egy híres mohammedán történetíró nagy elragadtatással szól róla, a kit páratlannak tart korában mint orvost, s rendkívül dicséri philosophiai ismereteit. Viszonyát az arabs philosophiához és vallásbölcsészethez a „Dalálat al' Hayirîn“ czimű vallásbölcsészeti munkájából ismerjük. A szent tant hagyományos magyarázatával a bölcsészettel összeegyeztetni: ez volt Majmuni törekvése. A nagy munkát először *Sámuel ibn Tibbon* fordította héberre. Latinra a 16-ik század első felében lett először lefordítva. Hogy mily nagyra becsülék Majmuni philosophiáját, mutatja azon körülmény, hogy Aquinói Tamás és Albertus Magnus beható tanulmányozás tárgyává tették Majmuni művét, felhasználva annak elveit. Leibnitz és Spinoza viszonya a „tévelygők utmutatója“ szerzőjéhez szintén ismeretes. Ily rendkívül fontos és nagy jelentőségű mű fordítása igen szerencsés vállalkozás. — Francziára és németre már le van fordítva, s Nagy-Becskerek tudós rabbijáé az érdem, hogy e kiváló művet magyar nyelvre ülteti át, ritka ügyességgel és szakavatottsággal. Hálára kötelezte a philosophiai művekben ugyis

eléggé szegény magyar irodalmat, midőn ezzel a gyöngy-
gyel gazdagította. Reméljük, hogy a magyar társadalom
tudós köreibbe is mihamar utat fog magának törni ezen, a
vallás- és közoktatásügyi miniszterium által szubvencio-
nált mű, melyben mindenki, ki érdeklél viseltetik a kö-
zépkor philosophiája iránt, gyönyörrel fog lapozgatni,
annál inkább, mert a tudós fordítónak gondja volt rá,
hogy a bölcsészett homályosabb pontjait tudományos jegy-
zetekkel világosítsa meg. A munka könnyű megértését
fölöttébb előmozdítja a világos és szabatos nyelvezet,
mely a maga egyszerűségében tökéletesen visszaadja az
okoskodás menetét. S így a jeles fordító sokban hozzá-
járult amaz alap lerakásához, melyen ércznél maradandóbb
emlék kell hogy emelkedjék legnagyobb mesterünk és
bölcsészünknek.

A czimlap a munka árára és nyomtatási helyére
vonatkozólag nem nyújt felvilágosítást.

Diamant Gyula.

Az Anker élet- és járadék-biztosítótársaság márczius
16-án tartá 30-ik évi rendes közgyűlést gróf Zichy Ödön el-
nöklete alatt. Az évi jelentésből látható, hogy az üzlet az elmúlt
évben is nyert terjedelmében és ugy biztosítottaknak, valamint
a részvényeseknek egyenlő kielégítő eredményt nyújtott. 1888. évben
ajánlatok 21.875,493 frt összegben nyújtattak be és 7782 szerződés
19.149,343 forint tőke és 6498 frt járadékkal realizáltak és kü-
lönösen a haláleseti és túlélési biztosítások a múlt év ellenében a
biztosítási határidő letelte után fizetett összegnek és az elmaradás
által törlesztbe hozott biztosítások levonása után 4095 szerződés
12,362,890 frt tőkével és 3112 frt járadékkal emelkedett, ugy hogy
az év végével 60,900 halál- és túlélési biztosítás 148.373,173 frt
összegben és 52,076 frt járadék és hozzászámítva a közös túlélési
társulások 16,199 alírását 25.394,755 forinttal, szerződés 173.767,929
forint biztosított, illetve jegyzett tőkével és 52,079 frt járadék ma-
radt érvényben. — Az Anker 1888-ban halálesetek, visszavásárlások,
túlélési és járadék-biztosítások után az illetőknek 1,227.053 forintot
a társulati tagoknak 1,998.704 frt kölcsön fejében a biztosítottaknak
233.491 frtot fizetett, holott a díjtartalék emelésére 1,983.708 fo-
rintot fordított. — Az előny a biztosítottak részére abból tűnik ki,
hogy a társulati tagok a részletben befizetett 956,114 frtért 1,998.704
forintot, azaz a betét 63,4% és kamatok kamatozásával a túlélésre
nyereményrészszel biztosítottak, nyereményül a biztosított tőke után
25,07%-ot kaptak, ellenben a halálesetre nyereményrészszel bizto-
sítottakra nyereményül az évi díj 25%-a jutott. A társulat kezességi
képesége a túlélési társulás 14.545,731 frt alapján kívül a követ-
kező alapokból áll: A túlélésre nyereményrészszel biztosítottak
alapja 7.501,853 frt díjtartalék és nyereményalap a halálesetre nye-
reményrészszel biztosítottak, részére 2.285,996 frt díjtartalék a
halálesetre és nyereményrészesülés nélkül biztosítottak, valamint já-
radék-biztosítások részére 8.272,485, ehez járul még a részvénytőke
1.000,000 frttal és a tőketartalék külön tartalékokkal 1.796.713
frt, összesen 35.402.780 frt. A társulat összes vagyona 36.471,934
frt. A befektetést illetőleg megjegyzendő, hogy egy rész bécsi és
budapesti ingatlanokba van elhelyezve, melyek az évi leírások
folytán jóval a valódi értéken alul szerepelnek a mérlegben. A va-
gyon tulnyomó része jelzálogos biztosítékot nyújtó és állami garan-
ciát élvező első rangú értékekben van elhelyezve, mely körülmény
a felülvizsgáló bizottságnak alkalmat nyújtott elismerőleg hangsü-
lyozni, hogy a társulat a befektetéseknél szigorú ovatossággal jár
el és a biztosítási alapok és tartalékok szükségesnél nagyobb gya-
rapítására különös gondot fordít.

Pályázati hirdetés.

A b.-kulai izr. anyakönyvi kerületben f. évi szeptember 1-én betöltendő és évi 1000 (ezer) forint fizetés, — 200 (kétszáz) forint lakbér, — a magas miniszterium által szabályozott — és a kerület által megállapított stoláris illetményekkel javadalmazott **rabbi- és anyakönyvvezetői állomásra** ezennel pályázat nyittatik.

Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar országos rabbiszemináriumot elvégezte és magyar és német szónoklatok tartására egyenlően képes legyen.

A rabbi teendői közé a helybeli izr. népiskolában teljesítendő hitoktatás is tartozik.

Próbaszónoklat tartása megkivántatik, ehhez azonban csak a meghívottak bocsájtának; de utiköltségek megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Pályázni szándékozók sziveskedjenek kellően felszerelt kérvényeiket f. évi május hó végéig alulírott elnökséghez beküldeni.

Bács-Kulán 1889. évi márczius 31-én.

Krausz Bernát,
kerül. jegyző.

Dr. Strasser Lajos,
kerül. elnök.

Figyelmeztetés !

Tekintettel arra, hogy a hitközségünk tagjai részére való húsvéti kenyér (maczosz) szolgáltatásnak joga a nm. földm. ipar és kereskedelmi m. kir. ministerium rendelete értelmében **kizárólag az alulírt hitközségnek** van fenntartva, indítatva érezzük magunkat arra figyelmeztetni a t. hitközségi tagokat, hogy maczosz szükségletüket **csakis hitközségünk maczosz sütőinél szereznek** be, minthogy a maczosznak ugy a vidékről leendő behozatalát, mint a budai részekről, Kőbányáról és egyéb elővárosokból való beszállítását, valamint a netalán megkísérlett csempészetet, avagy ügynökök általi illetéktelen elárúsítását **legszigorubban ellenőrizni és hatóságilag elközbzással megakadályozni fogjuk.**

A pesti izr. hitközség előljárósága.

A pesti izr. hitközség maczoth-sütői

az 1. sz. lisztből készült maczothot megegyezés szerinti árban, a 3. sz. lisztből készült maczoth klgrját 40 krért, az 5. sz. lisztből készült maczoth klgrját 34 krért, a 6. sz. lisztből készült maczoth klgrját 31 krért tartoznak szállítani, miről a t. hitközségi tagok oly hozzáadással értesítettnek, hogy a kiszolgálás alkalmával a kellő mérlegelésre ügyeljenek.

Budapesten, 1889. év márczius 31-én.

**A pesti izr. hitközség
előljárósága.**

Pályázat.

A pesti izr. hitközség templomában egy **kántor-helyettes és karvezető** állomása betöltendő. Baritonhanggal bíró pályázók, kik a templomkar vezetéséhez és tanításához megkivánt alapos zenészeti műveltségen kívül, a kántori hivatallal egybekötött összes funkciók gyakorlati ismeretével és a tóra felolvasásban is kellő jártassággal bírnak, felszólítatnak, hogy életkorukat, illetőségüket, családi állapotukat, eddigi működésüket úgymint vallás-erkölcsi magaviseletüket feltüntetve okmányokkal felszerelt folyamodványokat **f. é. május hó 1-ig** az alulírt előljárósághoz benyujtsák. Ez állás **1600** frtnyi évi fizetéssel és **400** frtnyi évi lakásbérrel jár.

Pályázók az előljáróság felszólítására tartoznak próbaelőadásra megjelenni; az ezzel járó utazási költségek csakis a megválasztottnak fognak megtérítettetni. Az alkalmazás egyelőre **két próba évre** történik.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Pályázat.

Az alulírt hitközség kebelében egy **700 frt.** évi fizetéssel díjazott „Dájani“ állás szerveztetvén, arra ezennel pályázat hirdettetik. Folyamodhatnak ezen állásra oly egyének, kik a „Hatorá-n“ kívül okleveles tanítók, s a „Thalmud-Thóra“ vezetésére szükséges magyar-, német- de különösen héber ismereteket bírják. Kellően felszerelt folyamodványok **ápril hó 15-ikéig** az alulírt előljárósághoz intézhetők; az állás azonnal elfogalható.

**Az egyesült győr- és győrszigeti izraelita hitközség
előljárósága.**

Pályázat.

Alulírt hitközségi előljáróság részéről következő két állomásra ezennel pályázat hirdettetik:

I. Egy kántori állomásra, ki jó előimádkozó, sochet ubodek és kóré, és a 40. életévet túl ne haladta legyen, **400** frt fizetéssel, szabad lakás és fél sechita és a szokásos mellékjövedelem.

II. Egy másodkántori állomásra, ki jó előimádkozó, sochet ubodek és kóré, a 40. életévet túl ne haladta legyen. Teendői közé tartozik a pénzbeszedés és a sámeszi teendők. Javadalma **250** frt készpénz, a ritualis fürdő, fél sechita, szokásos mellékjövedelem.

Első állomás május 1., a második aug. 1. betöltendő. Pályázatok f. é. ápril 15-ig küldendők be alulírott előljárósághoz. A költségek csak a megválasztottnak térítettnek meg. Próbaelőadásra csak az arra meghívott bocsáttatik.

A szód on, 1889. márczius hóban.

Az előljáróság.